

20. **Pasti pri prevajanju iz slovenščine v hrvaščino (in narobe)**

Vesna Požgaj Hadži

Učenje/usvajanje slovanskih jezikov in prevajanje iz njih oz. vanje, še posebej, kadar gre za najbližje jezike, npr. za hrvaškega in slovenskega, je v marsičem nekaj posebnega. Kontrastivno jezikoslovje navaja prednosti (če se potrudimo, se lahko sporazumevamo) in pomanjkljivosti (interferenčne napake so globoko vkoreninjene in nezavedne, težko jih je tudi odpraviti). Stopnja interferenc je pravzaprav sorazmerna s stopnjo genetske sorodnosti jezikov. Ob drugih razlogih za ta pojav se navajajo tudi psihološki – pri sorodnih jezikih se govorniki, pa tudi prevajalci, manj zavedajo razlik med jezikoma (prim. Krysin, 1990; in poglavje 12). V obeh primerih, tako pri učenju/usvajanju kot pri prevajanju iz slovanskih jezikov in vanje, se pojavljajo posebni problemi, in sicer na področju homonimije, sinonimije, napačne vezave ipd. Dejstvo, da se prav s takimi napakami srečujemo vsak dan, me je spodbudilo, da o njih spregovorim.

20.1. Tipologija napak

Analizirani korpus sestavljajo: a) slovensko-hrvaški in hrvaško-slovenski prevodi študentov hrvaškega, srbskega in makedonskega jezika s književnostm¹⁶⁰ s Filozofske fakultete v Ljubljani¹⁶¹ ter b) prevodi prevajalcev in kvaziprevajalcev. Obe nem črpam znanje tudi iz lastne prevajalske in dolgoletne pedagoške izkušnje. Iz pragmatičnih razlogov sodi večina korpusa v skupino a). Tak izbor je odraz dveh dejstev, in sicer: a) da se iz slovenščine mnogo manj prevaja v hrvaščino (in narobe) kot v druge tuje jezike in b) da je do prevodov prevajalcev in kvaziprevajalcev težko priti. Gradivo lahko namreč dobimo predvsem od prevajalcev, ki jih osebno poznamo in nam svoje prevode odstopijo, »slabi« prevodi pa so, če niso objavljeni, iz razumljivih razlogov nedosegljivi.

Čeprav analizirani korpus ni dovolj reprezentativen, je bil moj cilj predvsem: a) pokazati posebne probleme pri prevajanju najbolj sorodnih slovanskih jezikov, slovenskega in hrvaškega, b) izdelati tipologijo pogostih napak, značilnih za slovensko-hrvaške oz. hrvaško-slovenske prevode in c) spodbuditi prihodnje kontrastivno-sociolingvistično proučevanje dveh sorodnih jezikov, katerega rezultati bi bili teoretično in praktično uporabni.

160 Danes se študij imenuje Južnoslovanski študiji.

161 Za pomoč zahvaljujem kolegoma M. Vujević in V. Gorjancu, ki sta vodila vaje iz prevajanja iz slovenščine v hrvaščino ter narobe, in L. Črnivec za koristne napotke glede slovenskih prevodov.

Tipologijo pogostejših napak v slovensko-hrvaških oz. hrvaško-slovenskih prevodih predstavljam po jezikovnih ravninah. Vsako ravnino bo predstavil primer s komentarjem.

20.1.1. Oblikoslovne napake

20.1.1.1. Napake v spolu, številu in sklonu

- (1) ... uvedel je najnovejše smeri v slovenski literarni vedi¹⁶²
... podigao je **najnovije smjeri** u slovenskoj literarnoj nauci > najnovije smjerove
- (2) ... kajti divji riž Uncle Ben´ s je posebna vrsta riža
... naime, divlja riža Uncle Ben´ s posebna je vrsta **riža** > riže
- (3) To je najkrajša pot.
To je **najkraća put.** > najkraći put
- (4) Jede vilicom.
Je z **vilico.** > vilicami¹⁶³
- (5) ... govoriyo o viteštvu, biblijskih temah in dogodkih iz španske zgodovine ...
... govore o viteštvu, biblijskim temama i **dogadajih** španjolske historije ... > događajima
- (6) dnevna soba s dva ležaja
dnevna soba z **dvemi ležišči** > z dvema ležiščema

Napake pri spolu se pojavljajo pri takih besedah, ki so »homonimne«, vendar so v slovenščini in hrvaščini različnega spola: v hrvaščini je beseda *smjer* moškega spola, *riža* ženskega, v slovenščini pa ravno obratno, *smer* ženskega, *riž* moškega (primeri 1 in 2). Nekateri samostalniki se razlikujejo po številu, npr. *vilica* je v hrvaščini edninska, v slovenščini pa množinska – *vilice* (4. primer). Sklonske napake se pojavljajo najpogosteje v tistih sklonih, katerih končnice se razlikujejo. Sem sodijo roditeljnik množine, tožilnik ednine, zvalnik, mestnik itd.¹⁶⁴ V primeru 5 je navedena nepravilna končnica *-ih* v mestniku množine zaradi slovenskega vpliva; v hrvaščini so množinske končnice za dajalnik, mestnik in orodnik sovpadle (*-ima*, *-ama*), slovenščina pa je obdržala različne končnice. Primer 6 ilustrira podzavestno prevlado množine za več kot eno enoto pri hrvaškem govorniku.

162 Če je najprej naveden slovenski primer, gre za slovensko-hrvaški prevod in narobe.

163 *Jesti z vilico* je sicer pogosta napaka slovenskih govorcev.

164 Za te sklone prim. posebne vaje v: Požgaj Hadži 1990b, 47–82.

20.1.1.2. Napake v rekcijah

(7) Poslužio ga je kavom.

Postregel **ga** je s kavo. > Postregel mu je kavo. Postregel mu je s kavo.

(8) Življenje ženske lahko razdelimo v tri obdobja.

Život žene možemo podijeliti **u** tri razdoblja. > na tri razdoblja

(9) Nisem hotela čokoladnega sladoleda.

Nisam htjela **čokoladnog sladoleda**. > Nisam htjela čokoladni sladoled.

(10) Nisem dobila odgovora na vprašanje ...

Nisam dobila **odgovora** na pitanje ... > Nisam dobila odgovor na pitanje...

(11) prijaznost do strank

ljubaznost **do** stranaka > prema strankama

(12) Čutim grozno željo po čokoladi.

Osjećam strašnu želju **po** čokoladi. > za čokoladom

Mnogo napak nastane zaradi napačno izbrane rekcije, modelirane po izhodiščnem jeziku. Zaradi podobnosti jezikov je rekcija, bodisi glagolska bodisi samostalniška oz. pridevniška, resnično trd oreh, kar kažejo tudi številni primeri v korpusu, tu ilustrirani z zgledi 7–12.

20.1.1.3. Glagoli

20.1.1.3.1. Povratni glagoli

(13) Premalo se učiš.

Premalo **se** učiš. > Premalo učiš.

(14) Slomila je nogo.

Zlomila je nogo. > Zlomila si je nogo.

(15) ... da si je izmislila najpomembnejša poglavja ...

... da **si** je izmislila najvažnija poglavlja ... > da je izmislila

(16) Pozneje se je pojavila še globlja potreba ...

Kasnije se **je** pojavila još dublja potreba ... > Kasnije se pojavila

(17) Marmelada se je razlila po krožniku.

Marmelada se **je** razlila po tanjuru. > Marmelada se razlila po tanjuru.

Pri povratnih glagolih se pojavlja dvoje napak: a) glagoli so povratni v slovenskem, ne pa v hrvaškem jeziku (primeri 13–15) – prim. slov. *učiti se* in hrv. *učiti* ter b) pri hrvaških povratnih glagolih se v perfektu pomožni glagol izpušča, v slovenščini pa ne, prim. hrv. *Kasnije se pojavila*, ne pa *Kasnije se je pojavila*.¹⁶⁵

20.1.1.3.2. Sedanjška 3. oseba množine

(18) Naši ventilatorji se uporabljajo za prezračevanje ...

Naši ventilatorji se **upotrebljavajo** kod **prezračivanja**... > upotrebljavaju kod prozračivanja

Pri tvorbi glagolskih oblik je najpogostejša napaka končnica v 3. osebi množine v sedanjiku (primer 18).

20.1.1.4. Predlogi

(19) Iz dolgozrnatega divjega riža Uncle Ben's

Iz dolgozrnate divlje riže Uncle Ben's > Od dolgozrnate riže

(20) Zaradi tega se lahko sami odločijo, v katerem jeziku bodo ...

Zbog toga mogu sami odlučiti **u** kojem će jeziku ... > na kojem će jeziku

(21) apartman na dva kata

apartma **na** dveh nadstropjih > apartma v dveh nadstropjih

Poleg napak v rekciji, ki smo jih že predstavili, se pojavljajo napake tudi v rabi predlogov, npr. hrv. *od riže*, ne pa *iz riže* (primer 19) ali *na kojem jeziku*, in ne *u kojem jeziku* (primer 20).

20.1.1.5. Števniki

(22) ... tudi ona ni več stara 34 let ...

... i ona nema više 34 **godina** > godine

(23) Oče in mama, oba se smejeta.

Tata i mama, **oboje** se smiju. > oboje

(24) direkcija skrbi za petero djece

direkcija skrbi za **petero** otrok > za pet otrok

(25) Trije narodi potrebujejo tri različne programe.

Trojica naroda trebaju tri različite programe. > Tri naroda trebaju tri različita programa.

¹⁶⁵ V hrvaškem jeziku lahko pomožni glagol v pretekliku obdržimo samo, kadar gre za slogovno zaznamovanost. Prim.: R. Katičić 1986, 497; in poglavje 5.

(26) Ali sta obe kuharici?

Obadvoje ste kuharice? > obadvije ili obje

Pri števnih se pojavljata dve vrsti napak:

- a) Raba napačnega sklona za števnikove dve, tri, štiri na položaju enic (ženski spol), ki v hrvaščini zahtevajo imenovalnik množine, ne pa rodilnika množine kot v slovenščini, torej *hrv. 32, 33, 34 godine* in ne *godina* (primer 22).
- b) V hrvaščini števniški samostalniki *dvojica, trojica* ... označujejo pripadnike moškega spola, *dvoje, troje* ... pa po spolu mešane skupine, v slovenščini pa te razlike ni. Zato moramo v hrvaščini npr. za *očeta in mamo* reči *oboje*, za dve osebi moškega spola pa *obojica* (23). V primeru 24 so otroci obeh spolov, zato v *hrv. petero* in ne *pet*; *kuharici* sta ženskega spola, torej *obadvije*.

20.1.2. Skladenjske napake – položaj enklitik

(27) J. F. Cooper (1789–1851) je začetnik ameriškega romana.

J. F. Cooper (1789–1851) **je** začetnik ameriškega romana. > začetnik je

(28) Če vprašate Hrvata ali Bošnjaka, koliko je 99 plus 1, vam bosta različno odgovorila.

Ako budete pitali Hrvata ali Bošnjaka koliko je 99 plus 1, **če** vam različito odgovoriti. > odgovorit će vam različito

(29) ... mahal s pismom pred nosom in jim nekaj govoril

... mahao pismom ispred nosa i **im** nešto govorio > i nešto im govorio

(30) In koliko jih bo prišlo?

I koliko ih će doći? > I koliko će ih doći?

(31) Po tradicionalnem pojmovanju bi se oznaka trivialna književnost morala ...

Po tradicionalnom poimanju **bi se** oznaka trivijalna književnost morala ...

... > oznaka trivijalna književnost morala bi se ...

(32) »Pazi!« je bilo zadnje, kar je Mac izustil.

»Pazi!« **je** bilo posljednje što je Mac izustio. > bilo je posljednje

Stalni besedni red, še posebej zaporedje in položaj naslonskega niza je eden najtežje osvojitih poglavij ne le pri pouku hrvaščine kot tujega jezika, ampak tudi pri hrvaščini kot maternem jeziku (več o tem v poglavju 4). Pravila o položaju enklitik v hrvaščini in slovenščini se razlikujejo ter slovenski prevajalci v hrvaščini velikokrat postavljajo enklitike po slovensko. V hrvaščini enklitika nikoli ne more stati za oklepajem, po pavzi, po premem govoru, po vrinjenem stavku itn. (prim. primere 27–32).

20.1.3. Leksikalne napake

20.1.3.1. Hrvaški (slovenski) leksemi

- (33) Moj pobeg iz Ljubljane
Moj **pobjeg** iz Ljubljane > bijeg
- (34) v tem primeru ne uporabljamo noža
u tom **primjeru** ne upotrebljavamo nož > slučaju
- (35) Naenkrat se mi je posvetilo.
Odjednom se mi je **posvjetilo.** > Odjednom mi je sinulo.
- (36) Ohranilo se je samo 500 iger.
Ohranilo se je samo 500 igara. > sačuvalo
- (37) vzbudite zanimanje
uzbudite zanimanje > pobudite, potaknite
- (38) ... našel prost stol ...
... pronašao **prostu** stolicu ... > slobodnu
- (39) male tajne
male skrivnosti > majhne

Zaradi izredne sorodnosti med jezikoma prihaja do prevzemanja sorodnih besed na leksikalni ravni, saj nas posamezni leksemi kaj hitro zavedejo, tako da mislimo, da pripadajo obema jezikoma. V hrvaščini se igre lahko le *sačuvaju*, ne pa *ohrane* (36), zanimanje lahko *pobudimo*, nekoga pa s svojim videzom *uzbudimo* (37), stolica je lahko *slobodna*, ne pa *prosta*, *prost* je lahko *materijal*, *čovjek* ali *rečenica* (38). *Male tajne* pa v slovenščini niso male, temveč *majhne*, razen če gre za slogovno zaznamovanost.

20.1.3.2. Homonimi

- (40) Zaradi takih primerov se je pristojno ministrstvo odločilo ...
Zbog takvih primjera je **pristojno** ministarstvo odlučilo... > nadležno
- (41) Nismo vedeli, kje bomo dočakali najdaljšo noč v letu.
Nismo znali gdje ćemo dočekati najdužu noć u **ljetu**. > godini

Največjo past pri prevajanju v slovanske jezike predstavljajo homonimi, še posebej ko gre za slovensko-hrvaško homonimijo. S tem se je ukvarjalo več avtorjev (Kalenič gl. poglavje 3; Opačić 1995, Vidovič Muha 1997 idr.), ki v svojih delih navajajo primere hrvaško-slovenske homonimije in prevajalske zmote. Posebno zanimive primere kvazi prevajalcev z radia in televizije navaja Opačić (1995, 368), med njimi prevod nadaljevanke *Ko zakon postane navada*, prikazovane na slovenski televiziji,

kar je bilo v hrvaških medijih nesmiselno prevedeno kot *Kad zakon postane navika*. Gre za homonime slov. *zakon* hrv. *brak* in hrv. *zakon* slov. *zakon* (gl. poglavje 17, tabela 24).

20.1.4. Pravopisne napake

20.1.4.1. Postavljanje ločil

- (42) Nekje sem prebrala, da bo zakon verjetno spremenjen.
Pročitala sem negdje, da će zakon vjerojatno biti promijenjen. > negdje da će zakon
- (43) Prišlo je do problemov, ki so privedli do prepira.
Došlo je do problema, koji su doveli do svađe. > problema koji su
- (44) Srečala sem neko dekle, ki jo poznam iz glasbene.
Srela sam jednu curu, koju poznajem iz glazbene. > jednu curu koju poznajem
- (45) Nije mi uopće važno kako on izgleda.
Sploh mi ni pomembno kako izgleda. > pomembno, kako

20.1.5. Druge napake

- (46) Ne briga je, če ne zna brati.
Nije ju briga ako **nezna** čitati. > ne zna
- (47) Prvi bo rekel tisuća, drugi hljada.
Prvi će reći **tisuća**, drugi hiljada. > tisuća
- (48) To je še vedno velik socialni problem.
To je još uvijek velik **socialni** problem. > socijalni
- (49) uoči Uskrsa
ob **Veliki Noći** > ob veliki noći
- (50) koje su međusobno povezane vratima
ki so **medseboj** povezane z vrati > med seboj

Glede rabe ločil so najbolj pogoste napake pri pisanju vejice zaradi slovenskega gramatičnega in hrvaškega logičnega postavljanja ločil. V primerih 52–54 v hrvaščini ni vejice, v primeru 45 pa v slovenščini vejica mora biti. Med drugimi pravopisnimi napakami je pogost tudi napačen zapis č-ja oz. ć-ja, pisanje j-ja v hiatu, pisanje skupaj oz. narazen (47–48). Pod (49–50) so navedeni primeri pravopisnih interferenc, npr. pisanje praznikov v slovenščini po hrvaškem pravilu, ali pisanje skupaj, tudi po hrvaškem modelu.

20.1.6. Dobesedno prevajanje

(51) To so se prepričali že mnogi.

To su spoznali več mnogi. > U to su se mnogi uvjerali.

(52) Rekla je, da je čaj zares neprijetnega okusa.

Rekla je da je čaj uistinu **neprijatnog** okusa. > neugodnog

(53) Voda se umiri v jezerih.

Voda se **umiri** u jezerima. > smiri

(54) V tem trenutku se imam dobro.

Imam se dobro u ovom trenutku. > Dobro sam u ovom trenutku.

Pogoste začetniške napake nastanejo tudi zaradi preveč dobesednega prevajanja (51–54); pravzaprav bi jih morali označiti kot »grobe« prevode, ki jih je treba še izpiliti (prim. 51).

20.2. Primeri prevodov

Študentom, ki se jezika šele učijo in si pridobivajo prve prevajalske izkušnje, je mogoče marsikatero pravkar omenjeno napako odpustiti. Vendar pa na podobne napake naletimo skoraj vsak dan v različnih objavljenih besedilih, posebej praktično-sporazumevalne zvrsti. Za to obstaja nekaj razlogov (prim. Prunč, 1996):

- a) Pri nas še vedno prevladuje prepričanje, da vsak, ki je dvojezičen, že lahko prevaja.
- b) Prevajanje naj bi bilo nekaj čisto enostavnega. Dejstvo, da je npr. nekomu hrvaščina materni jezik, pogosto pomeni, da ta oseba lahko v hrvaščino tudi prevaja, čeprav jezika nikoli ni študirala.
- c) Še vedno prevladuje mnenje, da prevajalci ne potrebujejo lektorjev. Prav zaradi tega se v prevodih, o katerih govorimo, pogosto zrcali malomarna miselnost oz. naša jezikovna kultura nasploh.

Za primer navajamo dva prevoda, in sicer a) vabilo na literarni večer in b) odlomek literarnega dela. V prvem bom opozorila na različne tipe interferenčnih in drugih napak, v drugem pa na neupoštevaje tipično krleževskega besednega reda.

20.2.1. Dvojezično vabilo

Café teater, v sodelovanju s kulturnim društvom Prohistría, bo v četrtek, 11. 12. 2009, predstavil sodobno istrsko poezijo pesnikov Adelie Biasiol, Edelmana Jurinčiča in Danijela Načinovića v slovenskem, italijanskem in hrvaškem jeziku, v katerih je zajeto bogastvo istrskih narečij.

Po predstavitvi istrskih pesnikov bo nastopila vokalna skupina »Kantadore« iz K.S. Gradin.

Za popestritev večera in prijetno vzdušje bodo pripravljene istrske kulinarične specialitete.

S tem vabilom lahko kupite vstopnice za prireditev pri blagajni Cafe teatra, Grand hotel Union, Ljubljana, do vključno 8. 12. 2009. Blagajna je odprta vsak dan, od ponedeljka do petka, med 14. in 18. uro. Cena vstopnice je 19 eur.

Cafe teataer u suradnji **sa** kulturnim društvom Prohistrria **će u četvrtak**, 11. prosinca **2009** predstaviti suvremenu istarsku poeziju pisano u **tri** jezika: slovenskom, talijanskom i hrvatskom. Pjesnici Adelia Biasol, Edelman Jurinčić i Danijel Načinović **će izvoditi** svoja djela kojima je **obuhvaćeno** bogatstvo istarskih narječja.

Nakon predstavljanja istarskih pjesnika nastupit će vokalna grupa »Kantadore« iz K.S. Gradin.

Prijatno raspoloženje bit će **obogaćeno** istarskim kulinarskim **specijalitetima**.

S ovom pozivnicom **je moguće kupiti** ulaznice za priredbu na blagajni Cafe teatra, Grand hotel Union, Ljubljana, do 8. prosinca 2009. Blagajna je otvorena svaki dan od **ponedjeljka** do petka između 14 i 18 sati.

Cjena ulaznice **je** 19 eur.

20.2.1.1. Komentar vabila

Besedilo vabila je najverjetneje napisala in prevedla oseba, katere materni jezik je hrvaščina in ki že dlje časa živi v Sloveniji (težko je z gotovostjo reči, kateri jezik je bil izhodiščni). Naslednje napake pričajo o tem, da se ta oseba ne ukvarja s prevajanjem in da hrvaščine ni študirala:

- a) nepoznavanje (osnovnošolskih) pravopisnih pravil hrvaškega jezika: stava ločil, pisanje *ć* ali *č*, alternacije jata (prim. *u četvrtak, 11. prosinca nam. u četvrtak 11. prosinca; 2009 nam. 2009.; obuhvaćeno nam. obuhvaćeno; cijena nam. cijena*),
- b) raba predloga *s/sa* (prim. *sa kulturnim društvom nam. s kulturnim društvom; s ovom pozivnicom nam. ovom pozivnicom*),
- c) neupoštevanje pravil o stalnem besednem redu (prim. *Danijel Načinović će izvoditi nam. Danijel Načinović izvodit će*,
- č) konstrukcija glagol biti + pridevnik namesto glagola (prim. *s ovom pozivnicom je moguće kupiti nam. ovom pozivnicom možete/mogu se kupiti*).

20.2.1.2. Interference

- a) slovenski položaj enklitik (prim. *Cjena ulaznice je nam. Cijena je ulaznice*),
- b) pravopisne napake (prim. *1997 nam. 1997.; specialitetima nam. specialitetima*),
- c) rekcije (prim. *pisano u tri jezika nam. pisano na tri jezika*),
- č) slovenska raba predložnega instrumentala (prim. *s ovom pozivnicom nam. ovom pozivnicom*),
- d) prevzem sorodne besede (prim. *prijatno raspoloženje nam. ugodno raspoloženje*).

Niti slovensko niti hrvaško besedilo žal nista bili lektorirani, hrvaška verzija je precej svoboden prevod (prim. sintagmo *za popestritev večera* v slovenščini, ki sploh ni prevedena, ali sintagmo */pjesnici/ izvode svoja djela*, kot da so glasbeniki).

20.2.2. Povratak Filipa Latinovicza

Da bi lahko odgovorili na vprašanje, kako je uresničen krleževski zaznamovani besedni red v slovenskem prevodu, si bomo ogledali tri sintaktične kategorije, in sicer: položaj osebka in povedka, položaj prislovnega določila in enklitik.

20.2.2.1. Osebek sledi povedku

V stilno nezaznamovanem besednem redu stoji osebek pred povedkom. Vendar pa je Krležev ekspresivni ritem pogosto izražen z njuno inverzijo. Tako je v njegovih povedih povedek pogosto na najbolj poudarjenih položajih, in sicer ali na začetku ali na koncu.

(55) **Osjećao je** srce u grlu, u nogama, u zglobovima ... (7)¹⁶⁶

Srce **je čutil** v grlu, v nogah, v sklepkih ... (34)

(56) **Zastao je** Filip kraj toga starog i trulog zida ... (8)

Filip **se je** pred tem starem in trhlem zidu **ustavil** ... (34)

Poglejmo, kako je s temi inverzijami v slovenskem prevodu. Žal jih je prevajalec prevedel nezaznamovano, torej osebek pred povedkom, s tem pa je porušil eno glavnih značilnosti Krleževega besednega reda, saj se njegove povedi pogosto začinjajo ravno s povedkom.

166 Poudarila V. Požgaj Hadži. V oklepajih so navedene strani iz citiranih romanov: M. Krleža: *Povratak Filipa Latinovicza*, PSHK, knj. 93, Matica hrvatska in Zora, Zagreb 1973; in M. Krleža: *Vrtnicev Filipa Latinovicza*, CZ, Ljubljana, 1987 (prev. F. Smerdu).

20.2.2.2. Prislovno določilo na koncu povedi

(57) Dvadeset i tri godine su prošle od onog jutra kada se dovukao (...) te otada živi na ulici već mnogo godina, a ništa se nije promijenilo **uglavnom**. (7)

Triindvajset let je minilo od tistega jutra, ko se je (...) od tedaj pa živi že veliko let, **v glavnem** pa se nič kaj ni izpremenilo. (33)

Prislovno določilo stoji v izvirniku na izrazito zaznamovanem in poudarjenem položaju na koncu povedi. Pri glasnem branju bi pred prislovnim določilom naredili premor, torej: *a ništa se nije promijenilo **uglavnom***, s čimer je 23-letna nespremenjenost še posebej poudarjena. Vendar se je prevajalec tudi tu odločil za stilno nezaznamovan besedni red: ***v glavnem** pa se nič kaj ni izpremenilo*.

20.2.2.3. Položaj enklitik

Položaj enklitik je tako v slovenščini kot v hrvaščini avtomatiziran in obvezen (gl. poglavje 4). V hrvaščini je to najpogosteje drugo mesto v povedi oz. za prvo naglašeno besedo. Primeri:

(58) ... Karolina **je** bila debela, dvanaest godina starija od Filipa ... (9)

... Karolina pa **je** bila debela, dvanajst let starejša od Filipa ... (35)

(59) ... Filip **je** u ono vrijeme čitao Zolinu *Nanu*, ... (9)

Tisti čas **je** Filip prebiral Zolajevo »Nano«, ... (36)

Tak položaj enklitik je stilistično nezaznamovan in ritmično nevtralen. Tako je tudi v slovenskem prevodu. V naslednjih dveh primerih pa je v izvirniku besedni red deavtomatiziran, izrazito stilistično obarvan, dovoljen s pisateljsko svobodo, torej v umetnostni besedi, v knjižnem jeziku, sicer pa ne.

(60) Filip **bio se patio** zbog te debele Karoline pune tri godine, ... (9)

Filip **je** cela tri leta jalovo in boleče **trpel** zaradi debele Karoline. (35)

(61) Karolina **stanovala je** sa svojim ocem u pivnici, ... (9)

Karolina **je** z očetom **stanovala** v pivnici ... (35)

Če bi ti dve povedi glasno prebrali, bi morali takoj za osebkom narediti premor, torej:

Filip **bio se** patio zbog te debele Karoline

Karolina **stanovala je**.

Enklitika v tem primeru spet zasede drugo mesto v povedi (po premoru). Pisatelj tako dodatno poudari »stanje« subjektov; Filipovo trpljenje in Karolinino zagatno življenje z očetom (prim. Pranjić, 1986).

Kako je tu ukrepal prevajalec? Izbral je nezaznamovani besedni red, čeprav bi lahko mirne vesti stavka prevedel takole (in se kot Krleža namenoma »pregrešil« zoper sintaktično normo):

Trpel **je** Filip cela tri leta jalovo in boleče zaradi debele Karoline ...

Stanovala je Karolina z očetom v pivnici ...

Zato tipične stilistično-ritmične odlike izvornika (inverzija subjekta in predikata, položaj prislovnega določila, nestandardni položaj enklitik) oz. značilnosti govornega jezika, ki so za Krležo najprepoznavnejše,¹⁶⁷ v slovenskem prevodu sploh ne pridejo do izraza.

Sklenemo lahko, da je razmerje med hrvaškim in slovenskim jezikom, ko gre za učenje/usvajanje jezikov in za prevajanje iz/v, v marsičem posebno oz. ima svoje prednosti in pomanjkljivosti. Pomanjkljivosti so očitne predvsem v številnih interferenčnih napakah. Tipologija prevodnih napak nas opozarja na: a) potrebo po raziskovanju prevajanja kot sredstva za učenje jezikov na fakultetni ravni in b) teme prihodnjih kontrastivnih preučevanj hrvaškega in slovenskega jezika (npr. problemi homonimije, kongruence itn.).

Da lahko sorodnost hrvaščine in slovenščine zavede tudi tiste, ki se s prevajanjem ukvarjajo profesionalno, je pokazala anketa med nekaterimi slovenskimi prevajalci. Marija Leskovec Sindičič je takole sklenila svoje misli o pasteh pri prevajanju:

»Ugotavljam, da pri prevajanju sorodnih slovanskih jezikov naletim na več pasti kakor pri prevajanju v romanske jezike, kjer takoj »preklopim« na drugačen sistem izražanja. Pri slovanskih jezikih me enakost ali podobnost besed dostikrat tako zapeljeta, da se različnih napak sploh ne zavedam. Le večletne izkušnje mi pomagajo, da se tem pastem izognem. Vsekakor je pomembno tudi izpolnjevanje prevajalcev, ki morajo dohajati in upoštevati spremembe v jezikih, obnavljati slovnico in pravopisno znanje. Še boljša odločitev pa je posvetiti se prevajanju samo v en jezik, se v njem poglobljati in dograjevati svoje poznavanje.«

167 Prim. Pranjčičevo mnenje: »Krleža nije pisac! Krleža je govornik.« (Pranjčić, 1964, 415).